

Noapți la Serampore
Povestire
Reliefarea elementelor fantastice

Mircea Aliade (1907-1986) a fost cel mai mare om de cultura român din veacul al XX-lea și, deopotrivă, un mare scriitor, compatibil cu A.Gide, A.Malraux, A Camus, E.Ionesco și cu alte spirite de excepție ale vremii sale.

Nuvela intitulată **“Noapți la Serampore”** se încadrează în proza fantastică a lui Mircea Eliade și apare în 1940, într-o plachetă, alături de nuvela *“Secretul doctorului Honigberger”*.

Tema operei “Noapți la Serampore” o constituie o experiență existențială neobișnuită, pe care o trăise naratorul atunci când era tânăr – și anume ieșirea din timpul și din spațiul real.

Relatarea se face la persoana I, narațiunea desfășurându-se la nivelul a trei timpuri: prezentul (în care naratorul își amintește această întâmplare), trecutul apropiat (în care s-a petrecut ciudata lui aventură), și trecutul îndepărtat (timp în care a intrat, fără voie, tânărul european aflat în India).

Prezentului îi aparține prima propoziție a textului – mărturisire nostalgică a omului matur care reeditează mitul eternei reîntoarceri în vremea celor dintâi experiențe inițiatice: *„Nici o data n-am să uit nopțile petrecute cu Bogdanof și Van Manen, în împrejurimile Calcuttei, la Serampore și Titagarh”*.

Confesiunea explică și titlul nuvelei: nopțile petrecute la Serampore, constituie un **timp mitic și magic**, în care, într-un **spațiu încărcat de sacralitate**, naratorul trăiește o hierofanie¹.

Conținutul nuvelei ar putea fi povestit astfel:

Pe vremea când se afla la studii în India, povestitorul („ un foarte tânăr învățăcel ” în cultura și misterele acestei țări) se împrietenește cu alți doi europeni: Bogdanof (un rus, orientalist celebru) și Van Manen (un olandez care stătea aici de mulți ani, bibliotecar al Societății asiatice din Bengal).

Ultimul le-a sugerat celorlalți să meargă împreună la Serampore, în apropiere de Calcutta, unde un prieten al său (pe nume Budge) avea o casă veche. Așa începe minunatul timp petrecut în lungi discuții pe teme religioase, magice sau oculte.

Comment [A1]:

Comment [A2]:

Într-o noapte, cei trei europeni pornesc spre Calcutta, într-o mașina condusă de șoferul gazdei.

La un moment dat, toți trei trăiesc o senzație stranie, având impresia că s-au rătăcit, deși drumul spre ținta lor era unul singur.

Tocmai când naratorul încerca să recunoască locurile prin care treceau, liniștea nopții este sfâșiată de țipătul înspăimântător al unei femei care cerea ajutor, strigând că moare, ca și când ar fi fost înjunghiată.

Înfiorați de zguduitorul chemare, europenii au sărit din mașina, încercând să găsească, în interiorul pădurii bengaleze, ființa aflată în primejdie. Orice căutare este însă zadarnică, după o vreme, cei trei dându-și seama că în codru nu se afla nici o ființă omenească; mai mult decât atât, fiecare dintre ei trăiau niște senzații ciudate („aveam neconținut senzația că visez și că nu mă pot trezi din vis “) ca și când pădurea ar fi exercitat asupra lor efecte magice.

Obosiți și crezând că au avut halucinații, cei trei se întorc în șosea, dar nu mai găsesc nici mașina dar nici pe șoferul pe care-l striga zadarnic. Se hotărăsc atunci să meargă pe jos spre Serampore, dar aventura lor inițiată nu se sfârșise încă: în aceeași clipă, părându-li-se că zăresc lumina unui felinar care se afundă în junglă, cei trei pornesc în direcția ei, dar pierd imediat înșelătoarea iluzie. Cu toate acestea, atrași parcă de o chemare mai puternică decât ei, cei trei bărbați își continuă drumul (tot mai greu prin desișul padurii). Strădania le este răsplătită atunci când ajung la margine, în preajma unei case parcă din alt veac; în mod curios însă, în fața casei erau mai multe vetre de jăratec, dar nici un om.

Primiți de un bătrân ciudat, europenii sunt conduși la stăpânul așezării (Nilamvara Disa), „ un bărbat între două vârste, cu o figură foarte palidă, cu privirile înțepenite ”; întreaga lui înfățișare, mișcările dictate parcă de o forță nevăzută și fiorul care-i scutura trupul, la răstimpuri, accentuează straniețea acestei întâmplări. Mai mult încă, deși Nilamvara i-a anunțat, de trei ori, că li se pregătesc camerele pentru odihnă, nimeni și nimic nu se mișcă în această casă ciudată.

Amintindu-și de țipătul auzit în pădure, Van Manen i-a relatat gazdei întreaga întâmplare. Acesta i-a produs lui Dasa o suferință atroce, exprimată în propoziții de neînțeles, din care se distingea numai numele Lila.

Europenii au înțeles atunci că femeia fusese ucisă; într-adevăr, curtea se umplea de umbre, câțiva oameni îmbrăcați neobișnuit purtând și o nășălie² de ramuri.

Considerând că este mai bine să se retraga, cei trei bărbați pleacă spre Serampore, unde ajung în zori. Acolo află, cu stupeoare, că nici ei, nici șoferul, nu

ieșiseră din casă întreaga noapte, iar întâmplarea la care asistase se petrecuse cu o sută cincizeci de ani în urmă.

Mai târziu, aflându-se la o mănăstire din Himalaya, naratorul a încercat să dezlege misterul celor întâmplare, într-o discuție cu un ascet învățat (Shivananda); opiniile celor doi sunt însă total diferite. Astfel, tânărul susținea că practicile magice ale unui profesor din Calcutta (care fusese zărit în acea seară, în pădure), ar fi creat o „zonă sacră ” de care ar fi fost absorbiți cei trei europeni, proiectați astfel în alt timp.

Shivananda i-a explicat însă ca realitatea nu este decât o iluzie, o nălucire (conform mitului indian al zeiței Maya); în această lume iluzorie, oricine poate produce transformări, apelând pentru aceasta la anumite forțe oculte.

Pentru a dovedi că are dreptate, Shivananda l-a proiectat din nou pe tânărul european în spațiul și în vremea lui Nilamvara, producându-i o a doua ieșire din timp. În final, se arată că, în dimineața următoare când s-a trezit din somn, naratorul (aflat la Serampore) a găsit o lume nespus de calmă și plină de strălucire.

În sens larg, prin **fantastic** se înțelege ceea ce este creat de imaginație, ireal, plăsmuit. Conform opiniei lui Tzvetan Todorov, condiția dobândirii fantasticului pur constă în perfecta împletire dintre straniu și miraculos (elemente care pot fi întâlnite și în „*Nopti la Serampore*”).

Ca și în alte opere ale lui Mircea Eliade, fantasticul apare ca o ruptură în ordinea firească a lucrurilor (din noaptea ciudatei întâmplări sau, poate, a unui vis avut de narator).

Astfel, drumul, țipătul femeii din pădure, rătăcirea celor trei prin junglă, înfățișarea spectrală a lui Dasa și a celor din casa lui, modificarea curgerii timpului (care „sare” înapoi cu o sută cincizeci de ani) țin de fantastic.

De asemenea, și de data aceasta, fantasticul apare și se manifestă în cadrul relației dintre sacru și profan: cei trei europeni sunt niște inițiați și numai lor le este dat să intre în „zonă sacră” (pe care profesorul din Calcutta o crease prin magie). De altfel, cifra trei ca și faptul că, prin apropiere, curge Gangele sporesc această sacralitate.

În schimb, Budge nu poate participa la revelația celor trei, lui nereușindu-i nici măcar ritualul vânătorii; el rămâne în spațiul și în timpul profan, ca și șoferul mașinii.

În sfârșit, fantasticul se împletește cu mitul zeiței Maya, dând naștere unor profunde interogații filozofice.

Note:

1. hierofanie - revelatia sacrului.
2. nășălie - suport de lemn pe care se așează sicriul.

Enache Andre Razvan
Clasa A IX-A G